

Olennaista RDAsta (Resource Description and Access)

Kuvailun opintopiiri

3.5.2011

Marjatta Autio-Tuuli

RDA (Resource Description and Access)

Keskeiset uudet piirteet

- Perustuu tiedonmallinnuksen teoriaan
- Suunniteltu digitaaliseen toimintaympäristöön
- Kattavampi sisältö ja käytettävyys

RDAn perustana IFLAn (International Federation of Library Associations) kansainväliset tietomallit ja periaatteet

- *Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR; 1998)*
- *Functional Requirements for Authority Data (FRAD; 2009)*
- *Functional Requirements for Subject Authority Data (FRSAD)*

- *Statement of International Cataloguing Principles (ICP)*
= Luetteloinnin kansainväliset periaatteet, 2009
 - 2.1 Luettelon käytettävyys. *Aina kun tehdään kuvailua ja hakutietoina käytettäviä kontrolloituja nimimuotoja koskevia päätöksiä, on ajateltava käyttäjää.*

0

INTRODUCTION

0.0 Purpose and Scope

RDA provides a set of guidelines and instructions on formulating data to support resource discovery.

The data created using RDA to describe a resource are designed to assist users performing the following tasks:¹

- find*—i.e., to find resources that correspond to the user's stated search criteria
- identify*—i.e., to confirm that the resource described corresponds to the resource sought, or to distinguish between two or more resources with similar characteristics
- select*—i.e., to select a resource that is appropriate to the user's needs
- obtain*—i.e., to acquire or access the resource described.

The data created using RDA to describe an entity associated with a resource (a person, family, corporate body, concept, etc.) are designed to assist users performing the following tasks:²

- find*—i.e., to find information on that entity and on resources associated with the entity
- identify*—i.e., to confirm that the entity described corresponds to the entity sought, or to distinguish between two or more entities with similar names, etc.
- clarify*—i.e., to clarify the relationship between two or more such entities, or to clarify the relationship between the entity described and a name by which that entity is known
- understand*—i.e., to understand why a particular name or title, or form of name or title, has been chosen as the preferred name or title for the entity.

RDA provides a comprehensive set of guidelines and instructions covering all types of content and media.

-
1. Based on the user tasks defined in IFLA Study Group on the Functional Requirements for Bibliographic Records, *Functional Requirements for Bibliographic Records: Final Report* (München: K.G. Saur, 1998), 82. Available online at: <http://archive.ifla.org/VII/s13/frbr/frbr.pdf>.
 2. Based on the user tasks defined in IFLA Working Group on Functional Requirements and Numbering of Authority Records (FRANAR), *Functional Requirements for Authority Data: A Conceptual Model*, edited by Glenn E. Patton (München: K.G. Saur, 2009).

Mihin käyttäjä kuvailua, metatietoja, tarvitsee

Bibliografista metatietoa tarvitaan:

- Löytämiseen
- Tunnistamiseen
- Valintaan
- Käyttöön saamiseen

Auktorisoitua metatietoa tarvitaan:

- Löytämiseen
- Tunnistamiseen
- Selventämiseen
 - Esim. yhteisön edellinen nimi ja myöhempi nimi
- Ymmärtämiseen
 - Esim. miksi tietty nimi on valittu

DESCRIBING CARRIERS

3.0 Purpose and Scope

The elements covered in this chapter are those that describe the characteristics of the carrier of the resource.

The elements convey information that users typically rely on when selecting a resource to meet their needs with respect to the physical characteristics of the carrier and the formatting and encoding of the information contained in or stored on the carrier. Users may also rely on characteristics of the carrier in order to identify a resource (i.e., to distinguish between resources with similar characteristics).

For the description of a particular resource, not all of the elements covered in this chapter may be applicable.

3.1 General Guidelines on Describing Carriers

3.1.1 Sources of Information

Base the description of the carrier or carriers on evidence presented by the resource itself, or on any accompanying material or container. If desired, take additional evidence from any source.

2.3.1.6 Introductory Words, Etc.

Do not transcribe words that serve as an introduction and are not intended to be part of the title.

Sleeping Beauty

Source of information reads: Disney presents Sleeping Beauty

Selections from The desert song

Source of information reads: Decca Records presents selections from The desert song

Southern mountain guitar

Source of information reads: Mel Bay presents Southern mountain guitar

Optional Addition

If the form in which the title appears on the source of information is considered to be important for identification or access, record that form of the title as a variant title (see 2.3.6).

Funktionaalisuus (tarkoituksenmukaisuus) ohjaa kuvailua

Suunniteltu digitaaliseen ympäristöön

- Sisältöstandardi
 - Ohjeet metatiedon sisällöksi
 - Metatiedot itsenäisiä elementtejä
 - Ei määrittele miten tiedot esitetään (vrt. ISBD) tai tallennetaan (esim. Marc21)
- Joustava monenlaisten aineistojen kuvailuun
 - Sisältötyyppi, mediatyyppi, tallennetyyppi
- RDA Toolkit
 - Web-pohjainen työväline

Laaja käytettävyys

- Yhteentoimiva metatieto
 - muistiorganisaatiot
 - julkaisualue

- Kansainvälinen standardi

FRBR-malli RDA-ohjeissa

- Entiteetti – ”asioita” joista tiedontarvitsijat ovat kiinnostuneita etsiessään tietoa ja aineistoja
- RDA sisältää periaatteet ja ohjeet entiteettien kuvailuun ja entiteettien välisten suhteiden luomiseksi
- Sisällys:
 - Kuvailu:
 - 1 : Manifestaatio/kappale
 - Kuvailu ja hakutiedot (access points)
 - 2: Teos/ekspressio
 - 3: Henkilö, suku, yhteisö
 - 4*: Käsite, esine, tapahtuma ja paikka
 - Entiteettien välisten suhteiden kuvailu
 - 5-10

RDA – sisällysluettelo

- Section 1 – Recording attributes of manifestation and item
- Section 2 – Recording attributes of work and expression
- Section 3 – Recording attributes of person, family, and corporate body
- Section 4* – Recording attributes of concept, object, event and place
- Section 5 – Recording primary relationships
- Section 6 – Recording relationships between works, expressions, manifestations, and items
- Section 7* – Recording the subject of a work
- Section 8 – Recording relationships between works, expressions, manifestations and items
- Section 9 – Recording relationships between persons, families, and corporate bodies
- Section 10* – Recording relationships between concepts, objects, events, and places

RDA-kuvailun taso

- Ydinelementit (core elements) – keskeisimmät kuvailutiedot
 - perustuu FRBR ja FRAD tietomallien analyysiin
 - Ydinelementit muodostavat perustan jota voidaan edelleen rikastaa
- Rikas, tarkoituksenmukainen metatieto -> tuloksellinen tiedonsaanti

6.2 Title of the Work

CORE ELEMENT

Preferred title for the work is a core element. Variant titles for the work are optional.

6.2.1 Basic Instructions on Recording Titles of Works

6.2.1.1 Scope

A *title of the work* is a word, character, or group of words and/or characters by which a work is known.

For purposes of identifying works, titles of the work are categorized as follows:

- a) preferred title for the work (see 6.2.2)
- b) variant title for the work (see 6.2.3).

6.2.1.2 Sources of Information

Take the title or titles of the work from any source.

For additional guidance on sources of information for the preferred title for the work, see 6.2.2.2.

6.2.1.3 General Guidelines on Recording Titles of Works

When recording a title of a work, apply the guidelines on capitalization, numbers, accents, etc., given under 6.2.1.4–6.2.1.9. When those guidelines refer to an appendix, apply the additional instructions given in that appendix, as applicable.

6.3 Form of Work

CORE ELEMENT

Form of work is a core element when needed to differentiate a work from another work with the same title or from the name of a person, family, or corporate body.

6.3.1 Basic Instructions on Recording Form of Work

6.3.1.1 Scope

Form of work is a class or genre to which a work belongs.

Manifestaation kuvailu

RDA

- Identifying manifestation and item
- Describing carrier
- Providing Acquisition and Access Information

ISBD

- Nimeke- ja vastuullisuusalue
- Painostietojen alue
- Julkaisutietojen alue
- Sarja-alue
- Standarditunnuksen alue
- Fyysisen kuvailun alue
- Huomautusalue

Kansainväliset luetteloinnin periaatteet =
International Cataloguing Principles ICP

- 2.2 Yleinen käytettävyys. *Kuvailussa ja tiedonhaussa käytetyn sanaston tulee olla sopiva käyttäjien enemmistölle.*
- 2.3 Esitystapa. *Kuvailujen ja auktorisoitujen nimimuotojen muodostamisessa tulee noudattaa sitä tapaa, jolla entiteetti kuvailee itsensä.*
- 2.7. Taloudellisuus. *Jos on vaihtoehtoisia tapoja päämäärän saavuttamiseksi, tulee suosia tapaa, joka parhaiten edistää kokonaistaloudellisuutta (i.e. pienet kustannukset tai yksinkertaisin menettelytapa).*

Esimerkkejä manifestaation kuvailusta

- Esimerkki nimeke- ja painostietojen merkitsemisestä:
 - 245 |a Cairo : |b THE CITY OF VICTORIOUS / |c Max Rodenbeck.
 - 250 |a FIRST VINTAGE DEPARTURES EDITION.
 - » tai
 - 245 |a Cairo : |b the city of victorious / |c Max Rodenbeck.
 - 250 |a First Vintage Departures edition.
- Esimerkki kustantajan merkitsemisestä:
 - 260 |b Werner Söderström Osakeyhtiö
 - 260 |b Addison-Wesley Publishing Company
 - » Kustantajan nimen muotoa ei lyhennettä, mutta alahierarkioita voidaan jättää pois:
 - 260 |b Helsingin yliopisto
 - » tai
 - 260 |b Helsingin yliopisto, musiikkitieteen laitos

- Kuvailuelementtejä ei lyhennetä, latinankielisiä lyhenteitä ei käytetä
 - Fiktiivinen (*ei* fiktiiv.)
 - Kuvia (*ei* kuv.)
 - 260 | b [Kustantajaa ei tunnistettu]
(*ei* [s.n.])
- Julkaisijan oikeinkirjoitusvirheet, epätäsmällisyydet korjataan viittauksina/huomautuksina:
 - 245 | a Teusday's task
 - 246 | i Nimeke korjattu: Tuesday's task
 - (*ei* Teusday's [i.e.] Tuesday's task)

Mediatyyppi, tallennetyyppi RDA vrt. ISBD

- Esimerkki: video DVD-tallenteena
- Laajuus: 300 |a 1 DVD-levy (tai: 1 videolevy)
- Mediatyyppi : 337 |a video
- Tallennetyyppi: 338 |a videolevy
- Käytetään lähinnä rajauksissa, tai ikoneina ym.

Teos-ekspression kuvailu

Kuvailutietoja

- Ensisijainen nimeke*
- Varianttiname
- ID-tunniste*
- Teoksen muoto/genre
- Teoksen syntyäika
- Teoksen alkuperämaa
- Muita tyypillisiä erottavia piirteitä
- Teoshistoria
- Jne.
- ekspressio:
- Sisältötyyppi*
- ID-tunniste*
- Kieli
- Jne

- Musiikkiteokset, sopimusasiakirjat, uskonnolliset teokset

Tiedonlähteet mainitaan

Sisällön kuvailutietoja

- Erityisluonne (esim. väliaikaraportti)
- Kattavuus (perustuu vuoden 2009 tilastoihin)
- Mittakaava
- Opinnäyte
- Kohdeyleisö
- Sisällön yhteenveto
- Kuvitusta koskeva tieto
- Kesto
- Liikkuvan kuvan kuvasuhde
- Musiikkiteoksen esittäjät
- Esittäjät, kertojat juontajat
- Esitysmuodon esteettömyys (esim. viittomakielinen)
- Palkinnot (esim. Finlandia-palkinto)
- Jne.

Henkilön, suvun, yhteisön kuvailutiedot

Henkilön kuvailutietoja:

- Ensisijainen nimi*
- Varianttinitimet
- ID-tunniste* (esim. ISNI)
- Täydellinen nimenmuoto
- Elinvuodet
- Syntymä/kuolinpaikkakunta
- Sukupuoli
- Maa/paikkakunta, jossa henkilö toiminut
- Henkilön käyttämä kieli
- Ammatti
- Henkilöhistoria
- Jne

Tiedonlähteet mainitaan

Yhteisön kuvailutietoja:

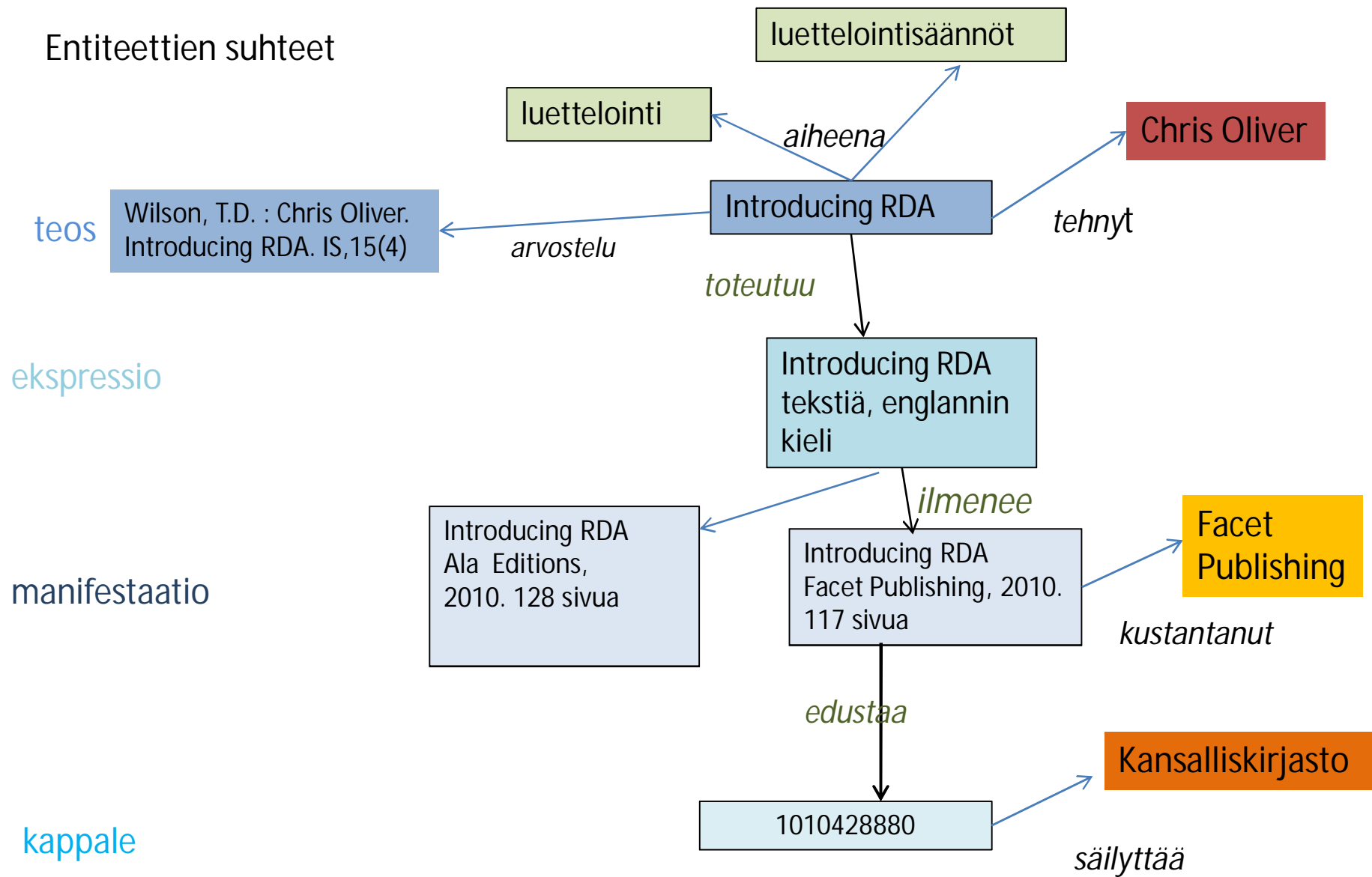
- Ensisijainen nimi*
- Varianttinitimet
- ID-tunniste* (esim. ISNI)
- Paikkakunta
- Toiminta-aika
- Yhteisön käyttämä kieli
- Yhteisön osoite
- Toimiala
- Yhteisön historia
- Jne.

RDA access

- Entiteettien väliset suhteet määritellään (FRBR)
 - Esim. musiikkiteoksen on säveltänyt henkilö, ekspressio on henkilön esittämä, manifestaatio on yhteisön julkaisema, kappale on henkilön lahjoittama
 - -> hakutuloksena: henkilön säveltämät teokset, kapellimestarin johtamat esitykset jne.
- Hakutiedot (access point) (FRAD)
 - Nimi-entiteetin ja/tai tunniste-entiteetin suhde muihin entiteetteihin
 - Bibliografiset entiteetit tunnetaan nimellä ja/tai tunnisteella joka muodostaa perustan kontrolloiduille hakutiedoille
 - Kontrolloidut hakutiedot kokoavat entiteetin eri nimimuodot
 - Esimerkiksi musiikkiteoksista käytetyt eri nimet
 - Auktorisoitu hakutieto linkittää eri entiteetit toisiinsa
 - Esimerkiksi elokuvan (teos) eri tallenteet (manifestaatio)

Esimerkkejä hakutiedoista

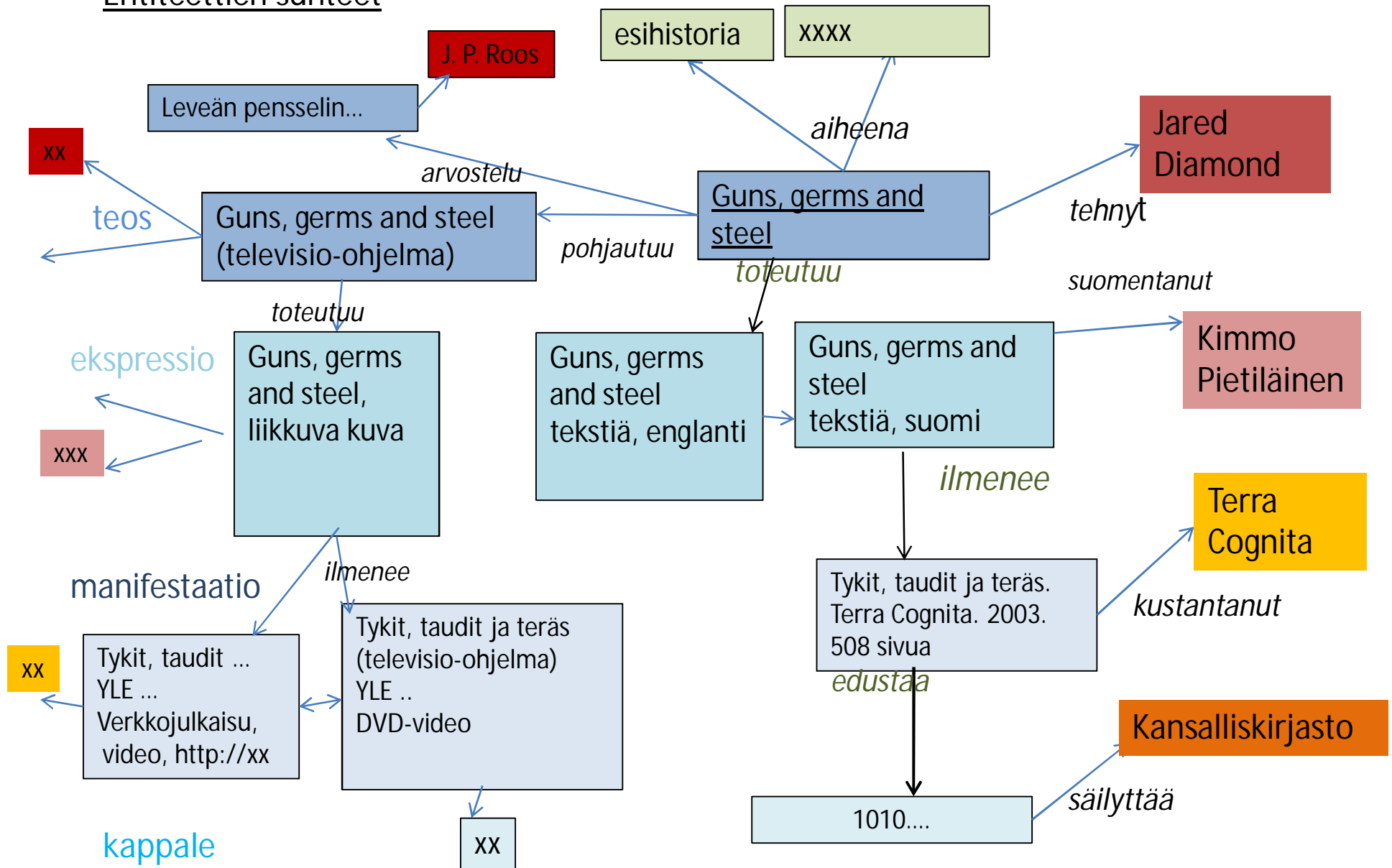
- Esimerkki teoshakutieto: Linna, Väinö. Tuntematon sotilas (romaani)
- Esimerkki: teoshakutieto RDA vrt. Hakutiedot
- 130 |a Raamattu. |p Uusi testamentti
 - Ei 130 |a Raamattu. |p U.T.
- 130 |a Raamattu. |p Psalmit
 - Ei 130 |a Raamattu. |p V.T. |p Psalmit
- Esimerkki: henkilön täydellinen nimi hakutiedoissa
 - 100 |a Johnson, Carol |q (Carol Sue)
 - 100 |a Johnson, Carol |q (Carol W.)

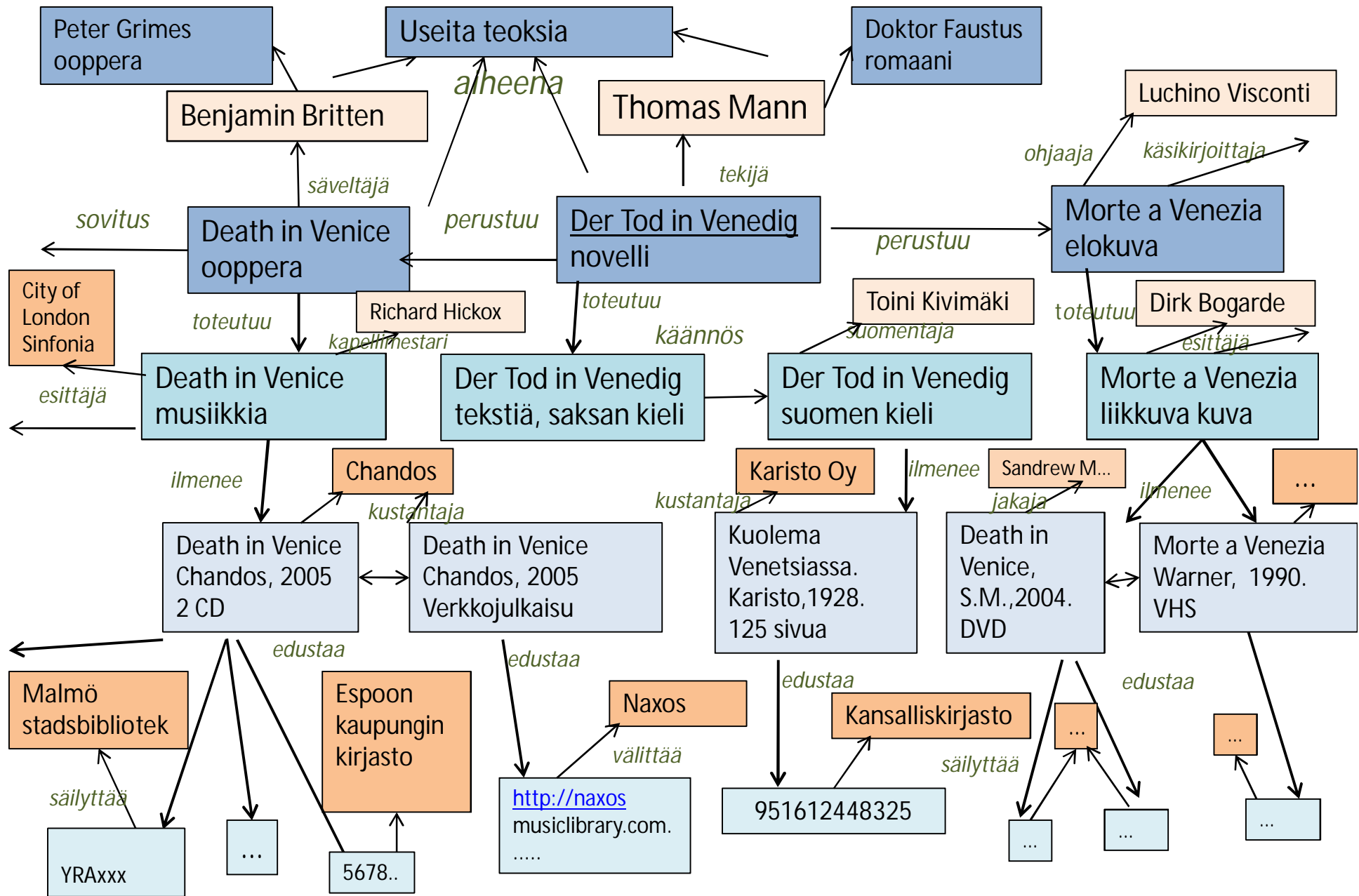

Esimerkki

- 020 | a 952-5202-56-9 (nid.)
- 041 | a fin | h eng
- 080 | a 57
 - Jne.
- 100 | a Diamond, Jared.
- 240 | a Guns, germs and steel - the fates of human societies , | l suomi
- 245 | a Tykit, taudit ja teräs - ihmisen yhteiskuntien kohtalot / | c Jared Diamond ; suomentanut Kimmo Pietiläinen.
- 260 | a Helsinki : | b Terra cognita, | c 2003.
- 300 | a 508 s., [32] kuvas. : | b kuv., kartt. ; | c 23 cm.
- 586 | a Pulitzer-palkinto, 1998.
- 650 | a esihistoria | 2 ysa
- 650 | a sivilisaatio | 2 ysa
- 650 | a kansat | 2 ysa
 - Jne.
- 700 | a Pietiläinen, Kimmo.
- 730 | i Teokseen pohjautuu: | a Guns, germs and steel (televisio-ohjelma)
- 700 | i Teoksen arvostelu: | a J. P. Roos: Leveän pensselin yhteiskuntatiedettä. Yhteiskuntapolitiikka 3/2004.

Entiteettien suhteet

- Kiitos!